

Наталія Сніжко

**Сучасний полікультурний світ
у тлумачних словниках нового покоління**

(Рец.: Словник новітніх англізмів / уклали: Лесь Белей, Аліна Гончаренко, Марина Ківу, Ірина Олександрук; наук. ред. Г. В. Зимовець. Київ: Наукова думка, 2022. – 320 с.).

У сучасному глобальному полікультурному просторі новітні тлумачні словники слугують не тільки засобом ретельної фіксації результатів мовомислення та мовотворчості соціуму, а й постають основою моделювання закономірностей міжмовної комунікації, шляхів збагачення мов і культур народів світу. Запозичена лексика у структурі кожної мови засвідчує високе прагнення мовців до активного пізнання світу, осмислення досягнень суспільства в різних сферах мовного побутування. Інтегрування знань про шляхи та особливості новозапозичень у словниках тлумачного типу посилює теорію і практику дослідження міжкультурних зв'язків. Постають новітні методології лексикографічного моделювання мовних і суспільних змін.

У «Словнику новітніх англізмів» зареєстровано близько 4 тисяч запозичень з англійської мови, які наповнили українську мову упродовж перших десятиліть ХХІ ст. Зафіксовано нову запозичену лексику, що побутує у сферах інформаційних технологій (*аватар, автосейв, бот, ботнет, вебінар, вебкамера, вебсайт, готлінк, девелопер, кодек, кодер, плагін, ридер, фреймворк*), маркетингу (*банер, брендбук, брендинг, нейромаркетинг, тизер*), техніки (*авіоніка, адаптер, патчкорд, слешер, спліт-система, спойлер*), медицини (*абдомінопластика, адикація, вінір, стент*), косметології (*аджастер, ботокс, волюмайзер, санскрин, скраб, скрабінг*), спорту (*айборд, аквабайк, вейкборд, дартс, нетбол, флорбол*), моди (*твід, теді, фешн-дизайн, фліс, флопі*), музики (*беклайм, бенд, бонус-трек, геві-метал, грайм, фолк-рок*), кулінарії (*айсінг, брауні, готкейк, фастфуд*) тощо. На основі новітніх запозичень автори словника моделюють структуру сучасного світу, визначають пріоритети мовомислення, вагомість певних сфер знання в розвитку науки і культури в полікультурному просторі. Зібрані запозичення важливі для майбутнього теоретичного осмислення процесів міжмовної комунікації та стратифікації лексичного складу сучасної української мови. У перспективі реєстр «Словника новітніх англізмів» може стати основою універсальної бази даних про міжмовну взаємодію та роль новозапозичень у розбудові системи сучасних мовно-виражальних засобів. Матеріали словника важливі для подальшої розбудови

ви етимологічного словника української мови, поповнення реєстру нових загальнономовних тлумачних словників новозапозиченнями, а також для укладання нормативного словника англізмів, який увиразнюватиме наукову та прагматичну доцільність запозичень у структурі сучасної української мови. Особливу цінність такі словники мають для системного дослідження правопису запозичених слів, добору тих варіантів написання, які відповідають чинному правопису та закономірностям структурно-функціонального упорядкування сучасної української мови.

Серед вагомих досягнень «Словника новітніх англізмів»: 1) утвердження традицій системного опису лексики у словниках тлумачного типу та пошук нових способів лексикографічного інтегрування знань про структуру та функціонування лексики сучасної української мови; 2) уміле використання традиційних логічних та відсильних формул тлумачення; 3) інноваційний опис варіативних найменувань та фемінітивів, які активно вживають сучасні мовці; 4) послідовне засвідчення етимонів; 5) детальна граматична та стилістична параметризація лексики; 6) обов'язкове ілюстрування особливостей функціонування слів та стійких сполучень слів у сучасному дискурсі та ін. Важливо, що джерельну базу словника формують тексти різних стилів, жанрів та сфер функціонування української мови (засоби масової інформації, художня, наукова та науково-популярна література, нормативні документи, спеціалізовані інтернет-ресурси, соціальні мережі та форуми, реклами, інтернет-магазини), на основі яких автори відтворюють об'єктивне структурування новозапозичень.

Укладений словник засвідчує високі теоретичні засади сучасної тлумачної лексикографії та практичну значущість новітньої лексикографічної праці. У вдало структурованій передмові до словника науковці зазначають, що він призначений для широкого кола користувачів. Кожна словникова стаття «Словника новітніх неологізмів» інтегрує найважливішу інформацію про особливості адаптації англізмів в українській мові, їх семантичну структуру, граматичні та стилістичні особливості тощо. На прикладі словотвірного гнізда з домінантою *брейк* простежуємо функціонування в сучасному українському узусі варіантів слова *брейкінг* і *брейкінг*, фемінітивів *брейкдансерка* і *брейкерка*, а також дієслова *брейкдансити*. Отже, спостерігаємо активне входження слова *брейкданс* та його похідних до українського слововжитку та мовної картини світу українців ХХІ ст. З такою ретельністю укладачі «Словника новітніх англізмів» лексикографують усі запозичення: *бренд*, *брендовий*, *брендувати*, *брендування*, *брендинг*, *бренд-менеджер/ка*; *артдизайн*, *артдилер/ка*, *артдиректор/ка*; *бейбі*, *бейбібум*, *бейбісітер/ка*, *бейбібокс*; *блогер/ка*, *блогерство*, *блогінг*, *блоговий*, *блогосфера* та ін. До кожного новозапозичення авторський колектив словника подає семантичну, граматичну та стилістичну характеристики, перелічує

похідні, варіанти та синоніми, увиразнює складні правописні моменти, що виникають при словозміні та словотворенні тощо.

Укладачі словника здійснили ґрунтовне системне опрацювання лексичного матеріалу й підготували основу для укладання тлумачного словника новозапозичень нормативного типу. Для цього, на нашу думку, слід розширити джерельну базу словника, детальніше опрацювати тексти художньої та наукової літератури, адже саме вони утверджують нормативне слововживання й увиразнюють глибину асиміляції новозапозичень. Сьогодні серед джерел художньої літератури лише вісім творів. Варто детальніше опрацювати твори провідних українських письменників (Л. Костенко, В. Шкляра, Н. Гуменюк, В. Лиса, С. Талан, Г. Вдовиченко, В. Слапчука та ін.) і сучасну перекладну художню літературу у виконанні українських поліглотів, яка засвідчує активне вживання англізмів та запозичень з інших мов і містить яскраві приклади слововживання.

Укладачі нового словника англізмів здійснили вагоме систематизування знань про особливості запозичення стійких сполучень слів. Заслугує уваги подання синонімів та варіантів для стійких сполучень слів. Так, синонімічними постають у словнику словосполучення *хмарне сховище* і *хмарне середовище*, які поєднані відсиланням Див. На нашу думку, під час алфавітного впорядкування реєстру словника лексикографам варто звернути увагу на необхідність виділення стрижневого компонента стійких сполучень слів. *Хмарне сховище* слід подавати за основним компонентом *сховище*, *хмарне середовище* – за основним компонентом *середовище*, *хмарний сервіс* – за компонентом *сервіс* і т. п. У такий спосіб можна буде простежити активність компонентів стійких сполучень слів у відтворенні семантики новозапозичень і систематизувати інформацію про структуру та функціонування стійких сполучень слів. Варто також позначати пожірненням слова у відсиланнях, а також подавати в них наголос.

Вагомим досягненням авторського колективу є вдале макроструктурне впорядкування словника та взаємна узгодженість його структурних компонентів. Основу реєстру «Словника новітніх англізмів» складають запозичення, адаптовані засобами української графіки (с. 31–315). Окремим розділом постають трансплантовані латинографічні запозичення (с. 9–30). Тут зібрана інформація про новозапозичення в оригінальному латинографічному написанні, що часто зустрічаються в сучасному дискурсі:

Alt, *абр.* (alternate), *комп.* Кнопка на комп'ютерній клавіатурі, при натисканні якої можна змінити функції інших кнопок;

iPad, *техн.* Планшет компанії Apple;

iPhone, *техн.* Мобільний телефон компанії Apple;

iPod, *техн.* Музичний плеєр компанії Apple та ін.

CD-ROM, *абр.* (compact disc read only memory), *комп.* 1. Те саме, що CD. 2. Пристрій, що зчитує інформацію або відтворює музику, записану на компакт-дисках.

Передмова до словника увиразнює його структуру і призначення. Розділи словника та кожна словникова стаття підпорядковані всебічному лексикографічному моделюванню структури та функціонування новітніх англізмів у сучасній українській мові.

Автори «Словника новітніх англізмів» – Л. Л. Белей, А. В. Гончаренко, М. В. Ківу, І. В. Олександрук – та науковий редактор Г. В. Зимовець здійснили ґрунтовне лексикографічне опрацювання вагової ділянки сучасних новозапозичень з англійської мови, дослідили їх структуру та функціонування в українських текстах різних стилів і жанрів, поглибили теорію і практику інтегрального лексикографічного відтворення дійсності у словниках тлумачного типу, зібрали важливий матеріал для перспективних монографічних досліджень розвитку мов у сучасному полікультурному просторі. Лексикографічна праця важлива для теоретичних досліджень і щоденного використання представниками різних галузей знання. «Словник новітніх англізмів» употужнює позиції сучасної інтегральної лексикографії і переконує в необхідності різноаспектного дослідження тенденцій мовних змін та міжкультурного взаємозбагачення.